Коришћење ISO и IEC стандарда и позивање на њих као подршка јавној политици

О ОРГАНИЗАЦИЈАМА IEC И ISO

IEC и ISO су независне, невладине, непрофитне организације које доносе и објављују међународне стандарде који су у потпуности засновани на консензусу. Чланице ове две организације су ентитети из државног, јавног и јавно-приватног сектора. Свака организација може имати само једну чланицу из државе коју су признале Уједињене нације, а свака држава чланица, без обзира на величину, има један глас и право да гласа о томе шта ће бити предмет одређеног IEC или ISO међународног стандарда. Национални ставови о IEC и ISO међународним стандардима нису обавезно и ставови влада, али треба да представљају ставове свих заинтересованих страна, укључујући и стручњаке из владе.

IEC и ISO промовишу светску трговину и економски раст и подстичу развој производа, система и услуга који су безбедни, ефикасни и нису штетни за животну средину.

Садржај

Предговор 3

Увод 4

Шта је IEC или ISO међународни стандард? 4

Шта је то што IEC и ISO међународне стандарде чини корисним за креаторе јавне политике? 4

1. Предности и користи од IEC и ISO међународних стандарда и позивања на њих у јавној политици 9

1.1 Процес доношења IEC и ISO стандарда 9

1.2 IEC и ISO брендови обезбеђују поузданост и подстичу поверење 10

1.3 Глобално учешће и примењивост 12

1.4 Додатне предности и користи од IEC и ISO међународних стандарда 13

2. Светска трговина и међународни стандарди 14

3. Како се могу користити IEC и ISO међународни стандарди као подршка јавној политици? 17

4. Методе коришћења IEC и ISO међународних стандарда и позивања на њих у циљу подршке прописима 23

4.1 Општа разматрања 23

4.2 Директно позивање на одређене стандарде у правном тексту 23

4.2.1 Директно датирано позивање 24

4.2.2 Директно недатирано позивање 26

4.3 Индиректно позивање на IEC и ISO међународне стандарде 26

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 0 - edit3 Fin.indd 1 9/15/2015 9:46:55 AM

5. Остали аспекти које треба размотрити када се IEC и ISO међународни стандарди користе као подршка јавној политици 28

5.1 Обезбеђење непреношења законодавне одговорности 28

5.2 Процедуре одржавања 29

5.3 Оцењивање усаглашености 29

5.4 Надзор над тржиштем 32

6. Доступност IEC и ISO међународних стандарда 34

6.1 Трошкови доношења стандарда 34

7. Национална политика коришћења стандарда као подршке јавној политици 37

7.1 Преузимање стандарда на националном и регионалном нивоу 37

7.2 Примери националних политика 38

Бразил 38

Канада 40

Кина 41

Европа (Европска унија) 42

Јапан 44

Мексико 45

Јужна Африка 47

Сједињене Америчке Државе 48

8. Примери како IEC и ISO међународни стандарди подржавају јавну политику у различитим секторима 51

9. Закључак 53

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 0 Ed3 Fin.indd 2 9/15/2015 9:46:55 AM

Предговор

IEC и ISO теже да свој портфолио међународних стандарда учине видљивијим за креаторе јавних политика и обезбеде да њихови стандарди одговарају потребама и циљевима креатора јавних политика.

Међународни стандарди које доносе IEC и ISO су добровољни. Иако немају за циљ да успоставе, подстичу или мотивишу јавну политику, законску регулативу, социјалне или политичке програме, свакако обезбеђују вредну подршку у спровођењу јавне политике.

Овај документ су израдили IEC и ISO са циљем **да креаторима јавне политике помогну у разумевању и остваривању користи од IEC и ISO међународних стандарда у циљу подршке иницијативама јавне политике**. То може да обухвати позивање на ISO и IEC међународне стандарде у законима или прописима, као и њихово коришћење у циљу подржавања одлука или мера јавне политике.

Намена овог документа јесте и да подстакне дијалог између организација које доносе стандарде и креатора јавне политике. Тамо где постоји висок степен сарадње између креатора јавне политике и организација које доносе стандарде постоји и одлична синергија (финансијска и друга). Сарадња омогућава креаторима политике да буду информисани (и да дају повратне информације) о текућем развоју у области међународне стандардизације, што могу да виде као корисно у погледу подршке њиховим политичким циљевима. Такође, сарадња им омогућава да помогну у томе да IEC и ISO међународни стандарди употпуне настојања владе. Истовремено, они који пишу стандарде могу да прикупе суштински важне повратне информације о тешкоћама са којима се креатори политике сусрећу у коришћењу стандарда, као и да стекну важан увид у изазове са којима се суочава јавна

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 3 9/15/2015 9:46:55 AM

политика, а који потенцијално могу бити решени доношењем међународних стандарда.

Овај документ креаторима политике пружа информације које су потребне да би започели сарадњу са својим националним телима, члановима у свакој организацији којима могу упутити питања у вези са конкретним потребама и околностима. Са тим циљем IEC и ISO позивају креаторе политике да започну дијалог са својим националним телима у свакој организацији и обрнуто. Листе IEC или ISO националних тела доступне су на интернет-страницама **www.iec.ch/members** и **www.iso.org/iso/iso_members**.

Напомена о терминологији : У овом документу, стандарди које су донели IEC и ISO називају се „Међународни стандарди". Остали, који се помињу као „стандарди" или „међународни стандарди", у складу су са дефиницијом тих термина у **ISO/IEC Guide 2 Стандардизација и сродне активности – Општи речник*).**

Увод

Шта је IEC или ISO међународни стандард?

IEC и ISO међународни стандарди представљају глобални консензус о решењу за одређени проблем. Они садрже захтеве, спецификације, смернице или карактеристике који могу доследно да се користе са циљем да обезбеде да материјали, производи, процеси и услуге буду безбедни и у складу са својом сврхом. Међународни стандарди нуде стратешке одговоре за пословне потребе смањења трошкова, повећања продуктивности, приступа новим тржиштима, као

*) У српском језику нема разлике у начину писања ових термина. Када се користи термин „међународни стандард", подразумева се да је реч о стандарду који су објавили ISO или IEC. У случају да је стандард донела нека друга међународна организација, то се посебно назначава (прим. ред.).

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 0 Ledit3 Fin.indd 4 9/15/2015 9:46:56 AM

и успостављања слободније и фер глобалне трговине. Они такође обухватају и поступке или праксу који су усаглашени на општем нивоу ослањајући се на искуства и стручна мишљења свих заинтересованих страна. Кад год је то могуће, захтеви у IEC и ISO међународним стандардима изражавају се имајући у виду перформансе више него пројектне или описне особине.

Шта је то што IEC и ISO међународне стандарде чини корисним за креаторе јавне политике?

Међународни стандарди и јавна политика често деле сличне циљеве – на пример, унапређење економске конкурентности и ефикасности, те олакшавање међународне трговине. Међународни стандарди су користан алат за креаторе политике из више разлога.

Прво, коришћење IEC и ISO међународних стандарда је **у складу са обавезама земаља чланица WTO** да смање техничке препреке у трговини. Стога државни органи могу бити сигурни у то да испуњавају ове међународне обавезе када користе IEC и ISO међународне стандарде, као и да су стандарди које користе глобално релевантни[1]. У данашњем глобализованом свету, у коме политике не могу више да се развијају и спроводе у изолацији, међународни стандарди такође представљају и средство прекограничне комуникације и сарадње, што их чини још кориснијим алатом у рукама креатора политике.

1) **Прилог 4** и параграф 20 другог трогодишњег преиспитивања или ревизије WTO/TBT Споразума.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 5 9/15/2015 9:46:56 AM

Слика 1 – *Међународни стандарди доприносе уклањању ових неефикасности у трговини*

Друго, међународни стандарди по својој природи представљају **моћне инструменте управљања** због ефеката које њихово коришћење има на робу, услуге и квалитет живота. Ти ефекти су евидентни, без обзира на то да ли међународне стандарде користи приватни или јавни сектор. У приватном сектору, они стварају тржишне подстицаје за оне који прате међународно прихваћену праксу примењујући конкурентски притисак (задржавајући фер надметање) и такође подстичу иновације и раст тако што потпомажу технолошки развој. У јавном сектору, међународни стандарди омогућавају већу транспарентност и конкурентност у јавним набавкама и обезбеђују битне захтеве за индустрију тако што се на њих позива у прописима и законима. У оба контекста међународни стандарди су

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 6 9/15/2015 9:47:03 AM

Добра пракса у креирању политике	Добра пракса у стандардизацији
Транспарентност	Транспарентност
	Отвореност
Ефикасност	
	Непристрасност и консензус
Ефективност	
	Ефективност и релевантност
Јасноћа	
	Кохерентност
Равноправност	
	Развојна димензија

Слика 2 – *Уобичајене карактеристике добре праксе у креирању политике и стандардизацији*

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 0 Edit3 Fin.indd 7 9/15/2015 9:47:06 AM

ефикасан и исплатив алат – могу да обезбеде свеобухватну безбедност, захтеве за процес или перформансе у смерницама за политику или законодавству без потребе да све траје непотребно дуго и без техничких информација које компликују процес.

И коначно, постоји неколико важних **паралела између добре праксе у креирању политике и добре праксе у стандардизацији**, што је довело до тога да се коришћење међународних стандарда и позивање на њих све више посматра као саставни део добре регулаторне праксе и доброг државног управљања. На пример, заједничке карактеристике доброг креирања јавне политике и добре праксе у стандардизацији обухватају отвореност, транспарентност, ефективност, глобалну примењивост, консензус и стручна мишљења, при чему је кључни критеријум за обе стране тај што политика/стандарди одговарају на верификоване потребе. Старање о томе да све заинтересоване стране узму учешћа је такође суштински део добре праксе у креирању политике. IEC и ISO наглашавају важност укључивања заинтересованих страна и верују да је важно да оне буду у стању да изразе своје потребе у вези са доношењем стандарда који се односе на јавну политику. IEC и ISO међународни стандарди су до сада окупили велики број заинтересованих страна, укључујући владе, индустријске секторе, потрошаче и друге, што може да помогне у обезбеђивању високог нивоа прихватљивости предложених политичких смерница или регулативе.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 8 9/15/2015 9:47:06 AM

1 Предности и користи од IEC и ISO међународних стандарда и позивања на њих у јавној политици

Креатори јавне политике имају више могућности када траже решење за одређени проблем у јавном сектору. Имају опцију да доносе сопствена „интерна" упутства, на која се затим може позивати у политици. Међутим, та опција може бити веома скупа у погледу времена, новца и потребне експертизе, а може ненамерно да проузрокује и препреке у трговини јер примена јединственог интерног решења које је донето у једној држави може ограничити приступ њеним тржиштима. Креатори политике имају и другу могућност – коришћење стандарда, што може довести до значајне уштеде у новцу и времену. Наравно, IEC и ISO међународни стандарди нису једини на располагању. У овом одељку ћемо истражити користи од примене IEC и ISO међународних стандарда.

1.1 Процес доношења IEC и ISO стандарда

Процес доношења IEC и ISO међународних стандардаподразумева укљученост заинтересованих страна као врло битан елемент, као и динамичност у прилагођавању променама.

Међународни стандарди се доносе **у окружењу које има више заинтересованих страна** чиме се обезбеђује заступљеност широког спектра техничких гледишта, укључујући и она која се односе на друштвене и економске интересе. Различите перспективе потичу са националног нивоа и остварују се путем мреже веза и сарадње са међународним владиним и невладиним организацијама. Због овако развијеног процеса, IEC и ISO међународни стандарди

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 9 9/15/2015 9:47:06 AM

одражавају двослојни консензус – међу стручњацима из ентитета који се појављују на тржишту у фазама нацрта стандарда и међу државама у фази формалног достављања примедаба на стандарде и гласања о њима.

Како се потребе заинтересованих страна развијају, тако се и IEC и ISO процеси непрестано прилагођавају да би били једноставнији и ефикаснији за оне који учествују у доношењу стандарда; бржи – како би се стандарди што пре пласирали на тржиште за кориснике; глобално примењиви за јавни и приватни сектор и у складу са шест кључних WTO/TBT принципа за доношење међународних стандарда (видети **одељак 2**).

1.2 IEC и ISO брендови обезбеђују поузданост и подстичу поверење

IEC је основан 1906, а ISO 1947. године. Обе организације, дакле, имају дугачку историју доношења међународних стандарда, а њихови брендови су признати у многим земљама света. За кориснике стандарда, клијенте и потрошаче, **IEC и ISO логотипи значе квалитет, поверење, поузданост и безбедност**.

Неколико разлога за овај осећај поузданости и поверења:

- IEC и ISO доносе међународне стандарде само ако постоји основана, и међународна, потреба на тржишту.
- Постоје установљене процедуре које се користе како би се обезбедило да међу хиљадама доступних стандарда нема дуплирања, као и да нема оних који су у супротности једни са другима.
- Процес доношења IEC и ISO стандарда обезбеђује приступ свим релевантним странама и омогућава им

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 10 9/15/2015 9:47:07 AM

да учествују у дискусијама и утичу на исходе. Пошто се средства за IEC и ISO обезбеђују од чланарина које плаћају националне чланице, као и од продаје стандарда, IEC и ISO могу да одржавају трошкове учешћа заинтересованих страна на ниском нивоу (ниједна од поменутих организација не наплаћује учешће у поступку доношења стандарда). Тиме се подстиче шире учешће и умањује опасност од нежељених утицаја који се могу јавити у случају спонзорства или непосредног финансирања екстерних страна.

- Корисници IEC и ISO међународних стандарда могу бити сигурни да су они тачни и ажурни. Редовно преиспитивање и, ако је потребно, ревизија стандарда омогућавају да се они развијају паралелно са најбољим достигнућима у датој области.

За креаторе политика, нарочито, постоји додатни разлог да се могу поуздати у IEC и ISO међународне стандарде. У циљу пружања гаранције да IEC и ISO међународне стандарде могу ефикасно да користе креатори јавне политике, чланице IEC и ISO су одговорне да обезбеде да националне владе, укључујући њихове трговинске представнике, буду свесни IEC и ISO портфолија, да буду информисани да су IEC и ISO центри за доношење стандарда, као и да буду укључени у доношење IEC и ISO стандарда кад год је то прикладно. Штавише, када се очекује да ће IEC и ISO међународни стандарди подржати неку иницијативу јавне политике, однос између стандарда и те иницијативе треба да буде сасвим јасан свим заинтересованим странама, а представнике државне управе треба укључити у процес доношења стандарда што је пре могуће.[2)]

---

2) ISO је успоставио скуп принципа које његови комитети могу да користе у доношењу стандарда који се односе на иницијативе државне политике или их подржавају. Ти принципи се могу пронаћи у **Прилогу SO** консолидованог ISO Додатка за ISO/IEC Директиве, Део 1: **www.iso.org/sites/directives/directives.html#toc_marker-79**

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 11 9/15/2015 9:47:07 AM

1.3 Глобално учешће и примењивост

Предност IEC и ISO међународних стандарда је у томе што имају **широку географску покривеност** јер у чланство ове две организације улазе земље чланице из целог света које обухватају око 97 % светског становништва. Чланице IEC и ISO имају право да на основу својих националних интереса одаберу посебне комитете и стандарде у чијем ће доношењу учествовати. IEC, ISO и њихове чланице такође активно охрабрују укључивање земаља у развоју и раде са њима на повећању капацитета за учешће у процесу доношења стандарда, на унапређењу свести о користима од примене међународних стандарда и помажу да се IEC и ISO међународни стандарди преузимају и примењују у њиховим земљама. Многе државе и компаније у целом свету препознају, прихватају и примењују IEC и ISO међународне стандарде сматрајући да су они корисни за њихове комерцијалне и националне потребе. То IEC и ISO међународне стандарде чини глобално примењивим за потребе трговине.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 12 9/15/2015 9:47:11 AM

1.4 Додатне предности и користи од IEC и ISO међународних стандарда

IEC и ISO међународни стандарди:

- Нуде исти ниво заштите потрошача било да се примењују у развијеној економији или економији у развоју
- Омогућавају да се производи продају и користе на различитим тржиштима, што смањује неефикасност тржишта, омогућава усаглашеност са регулативом и малим предузећима повећава могућност приступа тржиштима
- Одражавају глобално усаглашену најбољу праксу и служе као средство за ширење нових технологија и иновативне праксе
- Могу да постану национални стандарди (са модификацијама или без њих) после спровођења процеса јавне расправе на националном нивоу, чиме се може смањити потреба креатора политике за даљим консултацијама у вези са позивањем на националне стандарде
- Користе се за оцењивање усаглашености у циљу јачања поверења у производе, системе, процесе, услуге или особе

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 13 9/15/2015 9:47:11 AM

2 Светска трговина и међународни стандарди

Једна од главних користи од стандарда јесте да они поспешују трговину. Светска трговинска организација (WTO) представља међувладину организацију која се бави међународним правилима трговине између држава. Њен Споразум о техничким препрекама у трговини (WTO/TBT Споразум) постоји да би се обезбедило да национална регулатива, стандарди и поступци за оцењивање усаглашености не стварају непотребне препреке у међународној трговини[3)]. Један од начина јесте да се промовише хармонизација – што значи успостављање, признавање и примену заједничких мера од стране различитих чланица WTO. У том контексту, WTO/TBT Споразум препознаје допринос међународних стандарда у унапређењу ефикасности производње и међународне трговине.

3) За детаљније информације видети: **www.wto.org/english/res_e/publications_e/tbttotrade_e.pdf**

Међународни стандарди се разматрају и у другим областима рада у WTO: трговина услугама (GATS), безбедност хране (SPS) и трговина и животна средина (CTE). Више информација о свему овоме може се наћи на веб-сајту WTO: **www.wto.org**

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 14 9/15/2015 9:47:12 AM

Коришћење међународних стандарда може да има кључну улогу у усаглашавању прописа. То је нарочито изражено у два захтева WTO/TBT Споразума[4]:

- Чланице WTO треба да користе међународне стандарде, упутства и препоруке, односно њихове релевантне делове, када постоје, као основу за своју националну техничку регулативу и поступке за оцењивање усаглашености
- Чланице WTO треба да имају значајну улогу, у оквиру својих ресурса, у припреми међународних стандарда, упутстава и препорука учествујући у раду међународних тела за стандардизацију

4) WTO Споразум о техничким препрекама у трговини: Члан 2, Припрема, усвајање и примена техничких прописа од стране централних владиних тела; Члан 5, Процедуре за оцењивање усаглашености од стране централних владиних тела.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 15 9/15/2015 9:47:14 AM

Чланице WTO у TBT Комитету – телу WTO са задатком да спроводи TBT Споразум – сложиле су се око шест кључних принципа које треба поштовати у доношењу међународних стандарда: транспарентност, отвореност, непристрасност и консензус, ефикасност и релевантност, кохерентност, као и узимање у обзир проблема које у овој области имају земље у развоју[5]. Ови принципи су допуњени процедурама које су дате у **Прилогу 3** WTO/TBT Споразума – *Кодекс добре праксе за израду, доношење и примену стандарда*.[6]

Чињеница да IEC и ISO прате ових шест кључних принципа и да већина IEC и ISO чланица такође прати *Кодекс добре праксе* значи да креатори јавне политике могу да се поуздају у то да када користе IEC и ISO међународне стандарде као подршку за своје иницијативе, не стварају непотребне препреке у трговини.

---

5) Друго трогодишње преиспитивање рада и спровођења TBT Споразума, **Прилог 4**, Одлука Комитета о принципима доношења међународних стандарда, упутстава и препорука у смислу чланова 2, 5 и **Прилог 3** Споразума G/TBT/9, од 13. новембра 2000. године.

6) **Прилог 3** WTO/TBT Споразума – *Кодекс добре праксе за израду, доношење и примену стандарда*, **www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt_e.htm#annexIII**

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 16 9/15/2015 9:47:15 AM

3 Како се могу користити IEC и ISO међународни стандарди као подршка јавној политици?

У овом документу јавна политика дефинисана је као било која мера коју влада предузима за решавање проблема из јавног домена. Те мере су засноване на систему вредности и нормама и могу бити **законодавне** и **незаконодавне** – IEC и ISO међународни стандарди могу да се користе као подршка било којој од тих мера (видети **табелу 1**).

Законодавне мере	Незаконодавне мере
▸ Закони (или правни акти скупштине) ▸ Технички прописи (који подржавају одредбе закона), нпр. у вези са јавним надлежностима као што су безбедност, сигурност, здравство, социјална заштита или животна средина ▸ Друге мере укључујући правила, обавештења, наредбе, одлуке и налоге	▸ Финансијски приоритети ▸ Системи подстицаја ▸ Кампање за подизање свести ▸ Јавне набавке ▸ Правила понашања

Табела 1 – *Примери типова политичких иницијатива за које IEC и ISO међународни стандарди могу пружити подршку*

Када људи размишљају о стандардима и јавној политици, често прво помисле на стандарде који се користе и на које се позива у техничким прописима (тј. који подржавају законодавне мере). То је заиста један од главних начина на који се стандарди користе и **одељак 4** садржи различите методе коришћења и позивања на стандарде у техничким прописима. Међутим, IEC и ISO међународни стандарди могу такође да пруже подршку владиним политичким мерама не само у законодавству.

Ево неколико примера како се међународни стандарди успешно користе за подршку незаконодавним мерама:

Слика 3 – *Међународни стандарди могу да обезбеде подршку за многе видове политичких мера*

- На Глобалној конференцији о приступу енергији у руралним областима, коју је организовало Одељење Уједињених нација за економска и социјална питања (**UN DESA** – United Nations Department of Economic and Social Affairs), у сарадњи са **UN-Energy**, Економском комисијом УН за Африку (**UNECA** – UN Economic Commission for Africa) и иницијативом УН „Одржива енергија за све" (**UN SE4ALL**) у Адис Абеби у Етиопији, 4–6. децембра 2013. године, сачињена је препорука да „технички стандарди за испоруку енергије и енергетски системи који су погодни за руралне области треба да буду развијени у циљу обезбеђења квалитета и ефикасности". Тиме се наглашава потреба да IEC подржи развој SE4ALL иницијативе тако што ће обезбедити приступ стандардима о одрживој енергији за бројне

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 18 9/15/2015 9:47:18 AM

заинтересоване стране у земљама у развоју. IEC обезбеђује приступ **IEC Техничкој спецификацији 62257** (серија), укључујући **IEC TS 62257-9-5**, публикацију о избору независне опреме за осветљење за руралну електрификацију, као и IEC међународне стандарде на које се позива у тој серији.

- У својој обновљеној ЕУ стратегији 2011–2014. за корпоративну друштвену одговорност (CSR), Европска комисија наводи да ће узети у обзир ISO 26000, *Упутство о друштвеној одговорности* у сопственом деловању и позвала је велика европска предузећа да узму тај стандард у обзир (или два алтернативна документа – упутства која су заснована на истим принципима)[7] када развијају своје приступе CSR-у.
- Канадска влада нуди финансијске донације индустријским организацијама које усвоје системе и процесе за унапређење енергетских перформанси. Финансирање покрива трошкове акредитације, укључујући развој енергетске упоредне вредности, оцену потрошње енергије, праћење и извештавање о енергетским перформансама, професионалне хонораре и обуку (50 % прихватљивих трошкова до 250 000 канадских долара кроз донације). Да би се квалификовале, компаније морају да имплементирају стандард CAN/CSA ISO 50001, *Системи менаџмента енергијом* и да поднесу план за побољшавање енергетских перформанси организацији NR CAN.

Међународни стандарди могу да буду од помоћи и у томе да креатори јавне политике и њихови главни подуговарачи ускладе своје **системе набавке** са најбољом међународном праксом и да се постарају да ти системи буду фер, једнаки за све, транспарентни, конкурентни и исплативи.

7) Остали документи су Глобални договор УН и Смернице за мултинационалне компаније OEBS-а. Видети **КОМУНИКАЦИЈА ОД КОМИСИЈЕ ДО ЕВРОПСКОГ ПАРЛАМЕНТА, САВЕТА, ЕВРОПСКОГ ЕКОНОМСКОГ И ДРУШТВЕНОГ КОМИТЕТА И КОМИТЕТА РЕГИОНА; Обновљена ЕУ стратегија 2011–2014. за корпоративну друштвену одговорност.**

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 19 9/15/2015 9:47:18 AM

Набавка је процес у којем се уговори склапају, испуњавају и у којем се њима управља. Укључује све кораке, од идентификације пројекта или производа који је потребан, до прибављања и вредновања тендерских понуда, као и додељивања уговора, њиховог администрирања и потврђивања усаглашености резултата са захтевима. Пошто је државна управа велики купац добара и услуга, коришћење међународних стандарда у јавним набавкама представља још један моћан алат који креатори политике могу да користе за промовисање одређених политичких циљева или примене одређених захтева у привреди.

Ево неколико примера како се стандарди користе као подршка јавним набавкама:

- Јапанска влада је установила „Основну политику за промоцију набавке робе и услуга који не штете животној средини“ ради промовисања свеобухватне и планиране набавке материјала, компонената, производа и услуга са малим утицајем на животну средину коју спроводе државна управа, предузећа и грађани. Том политиком дефинисано је 267 артикала као роба која није штетна за животну средину и од 2014. године позива се на 72 JIS стандарда (укључујући IEC и ISO међународне стандарде који су на националном нивоу преузети као JIS стандарди), као што су стандарди за испитивање и производе.
- Аустралијско-азијски савет за набавку и грађевинарство (APCC) представља главни савет чији су чланови одговорни за политику набавке, грађевинарство и политику менаџмента имовином за владу Аустралије на савезном нивоу, као и на нивоу влада држава и територија, и владу Новог Зеланда.
- Техничка група под окриљем APCC-а координира скупом техничких питања која се односе на набавку инфраструктуре, укључујући стандардне техничке спецификације. Те спецификације примењују владине агенције широм Аустралије и сматрају се приоритетним спецификацијама за безбедност и дуговечност јавне инфраструктуре. Спецификације се у великој мери користе у Аустралији и у њима се врше позивања на ISO, ISO/IEC и друге стандарде (видети: **www.apcc.gov.au**). Навођењем ових стандарда отвара се пут другим јавним и приватним уговорима о изградњи да такође специфицирају производе који су у складу са овим спецификацијама и тако промовишу коришћење ових стандарда.
- 2013. године APCC је објавио **Белешку о одрживој пракси у набавкама**, која даје практично и детаљно упутство и савете

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 21 9/15/2015 9:47:19 AM

владиним стручњацима за набавке о томе како интегрисати циљеве одрживости у процес набавке. То упутство садржи, на пример, позивање на стандарде као што су ISO 9001, *Менаџмент квалитетом*, ISO 31000, *Менаџмент ризиком*, ISO 26000, *Друштвена одговорност*, ISO 14000, *Менаџмент животном средином*, као и многе друге.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 22 9/15/2015 9:47:19 AM

4 Методе коришћења IEC и ISO међународних стандарда и позивања на њих у циљу подршке прописима

4.1 Општа разматрања

Када се донесе одлука о коришћењу IEC или ISO међународних стандарда у циљу подршке прописима, треба одабрати најприкладнију методу за позивање на стандарде у правном тексту. У овом одељку издвојене су неке од уобичајених метода коришћења IEC и ISO међународних стандарда и позивања на њих у прописима. Те методе су примењиве на законодавне активности на националном, регионалном и међународном нивоу.

Главна питања која креатори политике треба да размотре јесу:

- Да ли примена IEC или ISO међународних стандарда треба да буде обавезна (обезбеђујући једино решење) или добровољна (обезбеђује једно од могућих решења)?
- Који ниво провере треба успоставити да би се обезбедило да стандард буде прикладан за коришћење и да одговара потребама?
- Да ли ће се позивање односити на комплетан стандард или његове одабране делове (тј. само на одређене тачке и подтачке)?
- Како ће се пропис ажурирати ако дође до ревизије IEC и ISO међународних стандарда?

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 23 9/15/2015 9:47:19 AM

4.2 Директно позивање на одређене стандарде у правном тексту

Директно позивање значи да се позивање на одређени стандард врши директним навођењем идентификационе ознаке и назива стандарда унутар правног текста. Ова метода често подржава обавезну употребу стандарда, тако да је неопходна пажљива формулација у пропису ако регулатор жели да коришћење IEC или ISO међународног стандарда остане опционално (тј. као једно од бројних решења која обезбеђују усаглашеност са прописом).

Директним позивањем на стандард на овај начин регулатори избегавају репродуковање стандарда у правном тексту и елиминишу потребу за добијање дозволе за коришћење ауторских права (видети и у **одељку 6**). Још једна предност је у томе што се позивања могу вршити на неке делове, или чак на поједине тачке стандарда када само мали део стандарда подржава дати пропис. Постоје два начина за директно позивање на стандарде: датирано и недатирано.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 24 9/15/2015 9:47:20 AM

4.2.1 Директно датирано позивање

Директно датирано позивање значи да се на стандард позива навођењем ознаке и назива стандарда, и то уз коришћење датума његовог објављивања. То значи да се користи само одређено издање стандарда. То може помоћи у обезбеђивању правне сигурности помоћу указивања на тачно одређено техничко решење које може да се користи да би се обезбедилаа усклађеност са прописом. Таква правна сигурност може помоћи у пружању уверења регулатору и јасноће за оне који морају да поступају у складу са законом. То је најрестриктивнији облик позивања на стандарде и користи се када су неизвесни циљеви будућих измена и издања одређеног стандарда.

Као што је већ речено, IEC и ISO међународни стандарди се редовно ревидирају како би се обезбедило да буду ажурни и у складу са технолошким развојем. Стога је важно да када се датирано позивање користи у прописима, релевантна надлежна тела треба да узму у обзир све измене или ревизије IEC или ISO међународних стандарда. Правни текст ће тада морати да се мења како би обухватио те измене или ревизије стандарда.

Позивања на посебне тачке или подтачке, табеле, слике или прилоге стандарда треба увек да буду датирана зато што било каква измена или ревизија стандарда може довести до измене нумерисања унутар самог стандарда.

У областима у којима постоји сталан и брз технички развој, па стога и сличан брз развој стандарда, директно датирано позивање у прописима може постати застарело. У таквим случајевима су можда прикладније друге методе позивања на стандарде.

Пошто ће потпуно нова издања стандарда (са новим датумима) увек захтевати измене у правном тексту, измене стандарда могу се укључити додавањем израза попут „са изменама” у правни текст након позивања.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 25 9/15/2015 9:47:20 AM

Пример:

- Систем менаџмента безбедношћу информација мора да буде у складу са ISO/IEC XXXX:2013, *НАСЛОВ*

Пример:

- Систем менаџмента безбедношћу информација мора да буде у складу са ISO/IEC XXXX:2013 (са изменама), *НАСЛОВ*

4.2.2 Директно недатирано позивање

У случају недатираног позивања, у пропису се наводе само ознака и наслов одређеног стандарда, без датума. Ова метода је зато флексибилнија. У случају ревизије стандарда на који се позива, пропис се не мора прилагођавати, већ позивање аутоматски одговара најновијем издању стандарда и глобално усаглашеној најбољој пракси у датом сектору. Другим речима, пропис дозвољава коришћење каснијих ревидираних издања истог стандарда.

Међутим, коришћење недатираног позивања није могуће када се цитирају одређене тачке, подтачке, табеле, слике или прилози стандарда. У таквим случајевима позивање увек треба да буде датирано (видети **4.2.1**).

Као и код датираног позивања, свака измена или ревизија стандарда морају да се прате. У таквим случајевима регулаторна тела могу да додају израз „најновије издање", са циљем да се омогући лако и брзо реаговање на техничке измене.

Пример:

- Систем менаџмента безбедношћу информација мора да буде у складу са најновијим издањем ISO/IEC XXXX, *НАСЛОВ*

4.3 Индиректно позивање на IEC и ISO међународне стандарде

Индиректно позивање подразумева препознавање и регистровање стандарда на основу званичног извора

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 26 9/15/2015 9:47:20 AM

информација који није део законодавног текста. На тај начин је списак стандарда које регулатор сматра прикладним усаглашена и објављује се у званичном процесу над којим регулатор врши надзор. Ако се стандард ревидира или мења, нема потребе за променом правног текста, већ само списка. Списак стандарда може да укључује и датуме објављивања стандарда да би се обезбедила правна сигурност датираног позивања и назначило до када је одређено издање важеће.

Таква листа признатих позивања треба да се ажурира и учини лако доступном за кориснике путем интернет странице или на друге начине. Овај модел се примењује у Европи, где је познат под називом „нови приступ" (видети **www.newapproach.org**).

Пример:

- Тамо где је производ усаглашен са одређеним IEC или ISO међународним стандардом чија је референтна ознака објављена у (овде навести релевантан званични списак), релевантно тело мора да прихвати претпоставку о усаглашености са захтевима овог закона.

Пример:

- Када је реч о ризицима, производ се сматра безбедним када је у складу са добровољним IEC и ISO међународним стандардима, на које су позивања регистрована на (овде навести релевантан званични списак).

5 Остали аспекти које треба размотрити када се IEC и ISO међународни стандарди користе као подршка јавној политици

5.1 Обезбеђење непреношења законодавне одговорности

Коришћење IEC и ISO међународних стандарда у техничкој регулативи не имплицира да ће регулатори пренети одговорност другим заинтересованим странама. Регулатори и даље имају моћ да измене или ажурирају своје прописе у било ком тренутку или да обришу позивање уколико стандард изгуби свој значај за дати пропис. Позивање на IEC и ISO међународне стандарде у техничким прописима једноставно значи да регулатори користе консензус који постоји на међународном нивоу.

IEC и ISO процеси имају користи од широког опсега експертизе и сви стандарди су предмет периодичних јавних расправа на националном нивоу пре објављивања. На тај начин се обезбеђује да стандарди представљају изводљива решења која су резултат широких консултација. Међутим, када се стандард користи у прописима, регулатор треба да обезбеди да тај стандард буде у сврху датог прописа. То ће нарочито зависити од ризика који постоји у вези са производом, националном/регионалном ситуацијом и сврхом прописа.

5.2 Процедуре одржавања

IEC и ISO технички комитети ажурирају своје стандарде како би они одражавали најбољу праксу у оквиру одређеног сектора. Комитети периодично ревидирају стандарде како би обезбедили да они буду у складу са технолошким развојем и праксом.

Креатори јавне политике могу да развију процедуре које ће им бити од помоћи у праћењу статуса стандарда на које се позивају. То праћење може укључивати оцену нових издања, измена и повлачења, тако да регулаторно тело може да предузме одговарајуће мере. Постоје различити начини на које креатори политике могу да остану информисани о таквим изменама, на пример учешћем у релевантним комитетима или сарадњом са релевантном националном IEC или ISO чланицом.

5.3 Оцењивање усаглашености

Оцењивање усаглашености значи утврђивање да ли производи, услуге, процеси, системи и особе испуњавају утврђене захтеве. У зависности од типа производног система или особе и критеријума који се испитују, креатори јавне политике и, нарочито, регулаторна тела могу захтевати да поступке оцењивања усаглашености спроведу испоручиоци, купци, регулаторна тела или независна тела за оцењивање усаглашености. Јавном политиком се може одредити која од ових страна треба да спроведе активност оцењивања усаглашености у складу са степеном постојећег ризика. Оцењивање усаглашености може да укључује сертификацију, контролисање и/или испитивање производног система или особе.

Оцењивање усаглашености се може спровести у различитим облицима:

- Оцењивање усаглашености преко прве стране: када особа или организација која обезбеђује производ даје декларацију о испитивању усаглашености (понекад се

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 29 9/15/2015 9:47:23 AM

то назива самодекларисање), подржану резултатима испитивања у сопственој лабораторији или у екстерној лабораторији која испитује производе тог испоручиоца према захтеваним стандардима.

- Оцењивање усаглашености преко друге стране: када су особа или организација заинтересовани као корисник, као што је нпр. тело за набавку, да изведу испитивање или неку другу верификацију испуњености захтева стандарда непосредно, било на прототипу, или кроз надзор над тржиштем, или обоје.
- Оцењивање преко треће стране: када независно тело за оцењивање усаглашености сертификује, контролише и/или испитује производе или системе према стандардима. Резултати су власништво тела за оцењивање усаглашености и испоручиоца. Међутим, када је то потребно, те резултате испоручилац може доставити надлежном органу.

У неким случајевима креатори политике могу желети додатни ниво поверења у резултате оцењивања усаглашености. То може обухватити одређене техничке прописе који захтевају да компетентност тела за оцењивање усаглашености буде формално призната. Таква компетентност се може приказати, између осталог, и путем акредитације од стране независног акредитационог тела – често основаног од стране државе.

Регулаторно тело се може сматрати трећом страном када самостално предузима активности оцењивања усаглашености или може ту активност доделити независној трећој страни. Препоручује се да регулаторно тело које функционише као трећа страна користи релевантни ISO/CASCO стандард за одређену активност оцењивања усаглашености.

Алтернативно решење се односи на глобалне системе оцењивања усаглашености (који су на располагању

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 0 Edit3 Fin.indd 30 9/15/2015 9:47:23 AM

секторима попут аутомобилског, прехрамбеног, железничког и електротехничког), који обезбеђују:

- Доследност испитивања и праксе сертификације
- Доследност информација које се односе на статус оцењивања усаглашености и информација у вези са тим
- Смањење времена и трошкова за приступ тржишту
- Приступ најновијим достигнућима за мање привреде елиминишући трошкове добијања локалних одобрења за испоручиоце који доносе одлуке о снабдевању тржишта са ограниченом потражњом

Један пример коришћења оваквог приступа потиче из UNECE Заједничког регулаторног оквира за опрему која се користи у срединама са експлозивном атмосфером[8], који препоручује да регулаторна тела користе IEC и ISO међународне стандарде који су подржани шемама о оцењивању усаглашености као што су IECEx. Такви приступи штеде регулаторима трошкове успостављања и одржавања сопствених активности оцењивања

8) www.iec.ch/about/brochures/conformity_assessment.htm#iecex-unece

усаглашености. Истовремено, многи од ових међународних система за оцењивање усаглашености обезбеђују укључење заинтересованих страна у свакодневне активности, укључујући и креаторе политике. IEC води четири међународна система за оцењивање усаглашености, од којих сваки покрива један сегмент електротехнологије (IECEE за електричну и електронску опрему, IECEx за експлозивне атмосфере, ECQ за електронске компоненте и IECRE за обновљиву енергију). Више информација о овим системима може се пронаћи на интернет страници: **www.iec.ch/conformity/**.

IEC и ISO су донели серију међународних стандарда и упутстава (ISO/CASCO Алати) у циљу обезбеђења упоредивости и кредибилитета оцењивања усаглашености на међународном нивоу. Добровољни критеријуми које ти документи садрже представљају међународни консензус о томе шта чини најбољу праксу у оцењивању усаглашености. Коришћење тих докумената значи подстицање међународне компатибилности и могућност избегавања техничких препрека у трговини.

Регулаторна тела која треба да укључе захтеве за оцењивање усаглашености у своје техничке прописе могу да користе та документа као елементе за одређене захтеве тих прописа. ISO Комитет за оцењивање усаглашености (ISO/CASCO) развио је онлајн алат који представља основе за оцењивање усаглашености, тзв. ISO/CASCO комплет алата, и објашњава зашто и како регулаторна тела треба да користе оцењивање усаглашености. Овај алат садржи списак заједничких ISO/IEC докумената о оцењивању усаглашености, као и конкретне примере којима се показује на који начин су коришћени у различитим доменима. Онлајн алат је доступан на: **www.iso.org/cascoregulators**. Следећи URL пружа даље информације и комплетан, редовно ажуриран списак докумената о оцењивању усаглашености: **www.iso.org/iso/casco**

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 32 9/15/2015 9:47:24 AM

5.4 Надзор над тржиштем

Надзор над тржиштем је кључна компонента безбедности и квалитета инфраструктуре сваке државе. Он се може остварити пре пласирања на тржиште помоћу система оцењивања и одобравања или помоћу програма надзора после пласирања на тржиште. IEC и ISO међународни стандарди могу да олакшају надзор над тржиштем кроз уобичајене, добро познате комплете захтева који су познати свим учесницима на тржишту.

Путем оцењивања пре пласирања на тржиште креатори политике имају прилику да унапред оцене податке које обезбеђује страна која је одговорна за производ и да одреде да ли је производ у складу са стандардима или поступцима за оцењивање усаглашености на које се позива у прописима.

Надзор након пласирања на тржиште може се спроводити кроз различите механизме, а они укључују:

- Контролу и испитивање производа на тржишту
- Контролу обавезног обележавања производа и/или пратеће документације
- Валидацију поступака за оцењивање усаглашености коју прати испоручилац
- Верификацију система квалитета процеса производње испоручиоца
- Испитивање електронских и папирних докумената испоручиоца
- Обавезно извештавање регулаторног тела о озбиљним инцидентима
- Корективне мере за неусаглашене производе

Неки међународни системи за оцењивање усаглашености укључују компоненте надзора над тржиштем било путем директног узорковања на тржишту или путем надзора на месту издавања производа испоручиоца.

ISO је донео и упутства добре праксе за надзор над тржиштем, који је доступан на **ISO веб-сајту.**

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 0 Redit3 Fin.indd 33 9/15/2015 9:47:24 AM

6 Доступност IEC и ISO међународних стандарда

Транспарентност – кључно начело како за креирање добре политике тако и за добру праксу у стандардизацији – диктира да садржај закона и прописа, који може да укључује и позивање на стандарде, треба да буде **лако доступан**. То начело широко прихватају IEC, ISO и њихове чланице и уграђено је у WTO/TBT Споразум и Одлуку Комитета о принципима доношења међународних стандарда, упутстава и препорука.

Међутим, лака доступност не значи да стандарди треба да буду доступни бесплатно. Штавише, IEC и ISO увек истичу и одржавају ауторско право на својим међународним стандардима.

По IEC и ISO пословном моделу, продаја стандарда гарантује да је систем финансиран на фер начин тако што корисник који жели да има користи од стандарда плаћа за њихово коришћење. Овај модел финансирања одржава трошкове учешћа на ниском нивоу, дозвољава најшире могуће учешће заинтересованих страна и, на крају, али не и најмање важно, обезбеђује да IEC и ISO међународни стандарди буду развијени у неутралном окружењу, без непожељних утицаја појединачних спонзора. IEC и ISO непрестано траже нове начине да унапреде приступ стандардима и истовремено обезбеђују да се трошкови њиховог развоја могу покрити. Ти трошкови су описани у наставку.

6.1 Трошкови доношења стандарда

IEC и ISO међународни стандарди поседују додатну вредност која је јединствена. Та вредност потиче из дугог искуства које ове две организације имају у изградњи међународног консензуса и транспарентне природе њихових процеса развоја стандарда која омогућава висок степен укључивања

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 34 9/15/2015 9:47:25 AM

свих заинтересованих страна. IEC и ISO чланице из целог света мобилишу релевантне заинтересоване стране у својим земљама и организују јавне расправе на националном нивоу како би обезбедили одговарајући ниво повратних информација од јавности и тржишта као предуслов за објављивање стандарда. Међутим, као и код свих производа који поседују велику вредност, постоје и трошкови развоја стандарда. Ти трошкови се састоје из три елемента:

- Прво, трошкови времена, путовања и други трошкови за хиљаде стручњака који раде у техничким комитетима. Те трошкове покривају организације у којима ти стручњаци раде или сами стручњаци.
- Друго, трошкови вођења секретаријата техничких комитета, одржавања састанака, обезбеђења и подржавања националне физичке и електронске инфраструктуре за рад, прикупљања ставова свих националних заинтересованих страна, спровођења националних јавних расправа, усаглашавања и прослеђивања националних ставова и дистрибуције објављених стандарда. Ове трошкове сносе IEC и ISO чланице, које саме могу бити финансиране државно, приватно или у комбинацији.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 0 Credit3 Fin.indd 35 9/15/2015 9:47:26 AM

- Треће, трошкови које производи IEC Централна канцеларија и ISO Централни секретаријат за одржавање софистициране инфраструктуре менаџмента програмом, дистрибуцију докумената и алата за управљање комитетима, гласање и заједнички рад, као и достављање информација, те давање процедуралне, уређивачке и експертизе при објављивању стандарда својим стручњацима у комитетима и националним чланицама. Те трошкове IEC Централна канцеларија и ISO Централни секретаријат покривају средствима од чланарине коју плаћају чланице (чиме оне стичу право да учествују у процесу међународне стандардизације, да користе, усвајају на националном нивоу и продају међународне стандарде) и приходом од продаје стандарда.

Управо приходом од продаје стандарда IEC, ISO и њихове чланице покривају велики део трошкова насталих у процесу доношења стандарда.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 36 9/15/2015 9:47:28 AM

7 Национална политика коришћења стандарда као подршке јавној политици

Како су користи од употребе стандарда као подршке јавној политици постале преовлађујуће, велике светске економије су развиле политике којима активно охрабрују њихову употребу.

У неким земљама се IEC или ISO међународни стандарди могу користити или се на њих директно може позивати у прописима и другим врстама докумената на основу процене њихове одрживости и без потребе да буду препознати као национални стандарди у датој земљи. Међутим, у другим земљама или регионима, преузимање може бити важан, а *понекад и неопходан* елемент за коришћење IEC или ISO међународних стандарда. Оно што је заједничко у оба приступа јесте да су IEC или ISO међународне стандарде оценили и вредновале националне заинтересоване стране да би одговарали потребама и били сврсисходни за ту земљу или регион.

7.1 Преузимање стандарда на националном и регионалном нивоу

IEC и ISO међународни стандарди могу бити самостални документи (са ознакама IEC и ISO), али могу бити и формално преузети као национални или регионални стандарди и означени у комбинацији са IEC или ISO ознакама[9)]. Преузимање IEC или ISO међународних стандарда на националном и регионалном нивоу може обухватити посебан процес консултација на националном и регионалном нивоу.

---

9) Видети ISO/IEC Guide 21-1, *Регионално или национално преузимање међународних стандарда и других међународних докумената – Део 1: Преузимање међународних стандарда.*

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 37 9/15/2015 9:47:29 AM

Пример:

IEC 60601-1, *Медицинска електрична опрема*:

- у Европи је преузет као EN 60601-1
- у Републици Кореји је преузет као KS C IEC 60601-1
- у Русији је преузет као ГОСТ МЭК 60601-1
- у САД-у је преузет као ANSI/AAMI 60601-1

ISO 14971, *Медицински уређаји – Примена менаџмента ризиком на медицинске уређаје*:

- у САД-у је преузет као ANSI/AAMI/ISO 14971
- у Европи је преузет као EN ISO 14971
- у Јапану је преузет као JIS T 14971

7.2 Примери националних политика

Бразил

Прописи су у Бразилу некада били искључиво у домену државне управе и посматрани као начин на који влада намеће промене понашања у приватном сектору путем обавезујућих мера. Међутим, у последњих неколико деценија догодила се драматична промена перспективе и сада велики број учесника изван јавног сектора има улогу у регулаторном оквиру. Пракса стандардизације и оцењивање усаглашености које спроводи приватни сектор сада су признати од стране државне управе као корисни алати, а преузимање нормативних докумената представља алтернативу која нуди исплатив начин за постизање политичких циљева. Коришћењем стандарда државна управа постиже консензус и истинску посвећеност постизању политичких циљева.

Више детаља о националним политикама које су сажето дате на следећим страницама, укључујући и много више примера позивања на IEC и ISO међународне стандарде, може се пронаћи на интернет страници **www.iso.org/sites/policy/national_examples.html**.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 0 Edit3 Fin.indd 38 9/15/2015 9:47:30 AM

У Бразилу се на стандарде гледа као на важан алат за пружање подршке прописима у многим секторима и на свим нивоима државне управе. У многим случајевима стандарди су у потпуности укључени у државне прописе и имају исту тежину као и закон. Бразилска Национална агенција за нафту, гас и биогорива (ANP) користи стандарде као помоћ у регулисању сектора када је реч о вађењу нафте, превозу и безбедности рада. Техничке стандарде често користи Национални институт за метрологију, квалитет и технологију (INMETRO) као основу за доношење техничких прописа који се односе на производе за здравствену заштиту, адаптере за електричне каблове, утичнице и утикаче, шлемове за возаче и сапутнике на мотоциклима и многе друге производе и безбедносне процесе.

Осим тога, постоје и многи други примери када стандарди служе као основа за техничке прописе у Бразилу, на пример у вези са здравственим агенцијама, емисијом штетних гасова из возила, као и са перформансама кућних апарата.

Пропис

Instrução Normativa DC/ANVISA nº 3 de 21/06/2011 – успоставља листу техничких стандарда чији захтеви морају бити испуњени ради сертификације усаглашености у оквиру Бразилског система оцењивања усаглашености (SBAC), система опреме у оквиру здравственог надзора, Одлуке DC/ANVISA бр. 27 из 2011. године.

Извод из техничког прописа

„[...] Еквивалент овог стандарда у оквиру IEC-а, IEC 60601-1, издање 3.0 b, *Медицинска електрична опрема – Део 1: Општи захтеви за основну безбедност и битне перформансе*, може се прихватити у процесима сертификације, чиме се замењује бразилска верзија." „[...]Стандарди који су укључени у серију ABNT NBR IEC 60601, као и припадајуће измене, биће обавезујући за сву опрему у оквиру здравственог надзора која је део одговарајућих области, узимајући у обзир следеће ситуације."

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 0 Medit3 Fin.indd 39 9/15/2015 9:47:31 AM

Канада

У складу са **Директивом Кабинета владе Канаде о регулаторном менаџменту**, министарства и агенције федералне владе одговорне су за процену ефективности и прикладности регулаторних и нерегулаторних средстава за постизање циљева јавне политике. Као део процеса разматрања најбољег начина за решавање проблема наведених у јавној политици, канадска федерална министарства морају:

- размотрити потенцијалне алтернативе прописима, укључујући **добровољне стандарде**, давање информација, смернице, као и то да ли ће исходи или приступи засновани на перформансама бити погодни;
- користити релевантне националне или **међународне стандарде**, смернице и препоруке или њихове делове као основу за техничке прописе и поступке оцењивања усаглашености у случајевима када у потпуности испуњавају зацртане политичке циљеве.

На IEC и ISO међународне стандарде може се позивати у канадским прописима без претходног преузимања на националном нивоу. На пример:

Пропис

Прописи о органским производима, 2009 (SOR/2009-176) (Канадска агенција за контролисање хране)

Извод из техничког прописа

с.9(1): У складу са пододељком (2), у вези са препоруком која је дата у извештају тела за верификацију усаглашености, агенција мора да обустави акредитацију сертификационог тела ако сертификационо тело није поступило у складу са било којом одредбом закона, овог прописа или ISO/IEC 17065.

Кина

Један од главних облика техничких прописа у Кини остварује се коришћењем обавезних стандарда. Закон о стандардизацији Народне Републике Кине наводи да одређене категорије стандарда, као што су они који се баве фармацијом, здравственом заштитом и безбедношћу на раду, транспортом, заштитом животне средине и грађевинарством (да наведемо само неке), могу бити обавезни стандарди у зависности од ризика који производ или активност носе са собом. Ти стандарди стога могу имати карактеристике техничких прописа. Поврх тога, коришћење стандарда постаје обавезно ако су наведени у регулаторним документима као што су правни текстови и прописи министарстава.

Када се бира стандард који треба препоручити, примењују се WTO/TBT начела. То значи да ако је на располагању међународни стандард и сматра се да одговара приликама у Кини, биће предузети напори да се он и усвоји. У време писања ове брошуре, око 74 % стандарда у Кини донето је на основу сродних међународних стандарда.

Пропис

Закон о безбедности производње Народне Републике Кине

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 41 9/15/2015 9:47:32 AM

Извод из техничког прописа – индиректно позивање

Глава II, члан 29: Пројектовање, производња, инсталација, употреба, испитивање и контролисање, одржавање, обнављање и одлагање безбедносне опреме треба да буду у складу са националним или индустријским стандардима.

Пропис

Наредба Државне управе за безбедност на раду Народне Републике Кине о методама имплементације лиценце за безбедност производње у оквиру предузећа која производе ватромете и петарде

Извод из техничког прописа – индиректно позивање

Члан 11: Врста, категорија, ниво, спецификација, квалитет, паковање и означавање производа предузећа треба да буду у складу са одредбама националних и индустријских стандарда, као што је Безбедност и квалитет ватромета (GB10631).

Европа (Европска унија)

Европска стандардизација је саставни део јединственог тржишта ЕУ и посматра се као алат за повећање конкурентности предузећа и уклањање препрека у трговини на међународном нивоу. Европска унија користи стандарде као подршку за прописе и своју политику. Примарно коришћење стандарда је део корегулаторног модела који је од 80-их година прошлог века познат као „нови приступ" техничкој хармонизацији. То је ажурирано и детаљније обрађено у „Новом законодавном оквиру" из 2008. године.

Европска комисија захтева од европских организација за стандардизацију (ESO) – Европског комитета за стандардизацију (CEN), Европског комитета за стандардизацију у области електротехнике (CENELEC) и Европског института за стандарде из области телекомуникација (ETSI) – да развијају и доносе европске стандарде који се називају и „хармонизовани стандарди",

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 0 Redit3 Fin.indd 42 9/15/2015 9:47:33 AM

и то издавањем захтева за стандардизацију („мандата”). Политика коју заступају ESO јесте да користе међународне стандарде (као што су IEC, ISO и ITU стандарди) када год они постоје и када су одговарајући. Као резултат тога, више од 70 % CENELEC портфолија хармонизованих стандарда је идентично са IEC стандардима или је засновано на њима, а 32 % CEN стандарда је идентично са ISO стандардима.

Када се позивања на стандарде објаве, производи који су израђени у складу са хармонизованим стандардом добијају претпоставку о усаглашености са релевантним битним захтевима из регулативе. Претпоставка о усаглашености је кључни елемент овог корегулаторног приступа који повезује јавни интерес (нпр. заштиту јавног здравља и безбедност, заштиту животне средине и потрошача) и интерес приватног пословања. Произвођачи и поред тога имају слободу да одаберу неко друго техничко решење које може да покаже усклађеност са битним захтевима регулативе све док прате одговарајући модел оцене усаглашености. Усаглашеност са стандардима је стога још увек добровољна, чак и када њихова примена носи предности у смислу једноставности и исплативости.

Пропис

Директива 2009/48/ЕС, Безбедност играчака (Напомена: ово је пример европске „директиве новог приступа” која је у складу са захтевима Новог законодавног оквира.)

Извод из техничког прописа

У члану 13. Директиве наводи се: „За играчке које су у складу са хармонизованим стандардима или њиховим деловима, на које су позивања објављена у Службеном листу ЕУ, постоји претпоставка да су усаглашене са битним захтевима ове директиве.”
Листа хармонизованих стандарда која је објављена у Службеном листу ЕУ доступна је путем базе хармонизованих стандарда (HAS); видети на пример: **http://ec.europa.eu/enterprise/policies/european-standards/harmonised-standards/toys/index_en.htm**

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 43 9/15/2015 9:47:33 AM

Јапан

Јапанска влада подстиче коришћење добровољних јапанских индустријских стандарда (JIS) за позивање у прописима када су технички стандарди потребни као подршка политичким циљевима. Пре позивања у прописима, многи IEC и ISO међународни стандарди преузимани су на националном нивоу као JIS стандарди али се на њих такође може и директно позивати као на IEC и ISO стандарде.

Последњих година користи се све већи број JIS стандарда пошто све више прописа укључује захтеве засноване на перформансама. Према Закону о индустријској стандардизацији, JIS стандарде треба поштовати када национална влада и локалне власти постављају техничке стандарде у вези са рударством и производњом или када одређују спецификације за своје набавке.

Као WTO чланица, јапанска влада ради на томе да хармонизује JIS стандарде са одговарајућим међународним стандардима до највишег могућег нивоа. Тренутно постоји преко 10.000 JIS стандарда, од којих за 5.700 постоје одговарајући међународни стандарди, а 5.600 је хармонизовано са одговарајућим међународним стандардима.

Пропис

Закон о безбедности електричних уређаја и материјала – Технички захтеви у складу са одредбама Декрета министарства којим се утврђују технички захтеви за електричне уређаје и материјале.

Извод из техничког прописа

Хармонизовани стандарди су наведени у Додатку у табели 12 (видети **табелу 2**) у Тумачењу Декрета министарства којим се утврђују технички стандарди за електричне уређаје и

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 44 9/15/2015 9:47:35 AM

материјале, при чему технички захтеви који се односе на сваки од релевантних производа морају да се примене.

Технички захтеви за електричне уређаје и материјале			Напомене
Број	**Наслов**	**Текст**	
J60068-2-2 (H14)	Основни поступци испитивања животне средине – Део 2: Испитивања – Испитивање B: Суво грејање	JIS C 0021:1995	Одговара стандарду IEC 60068-2-2 (1974) и његовој Измени №2 (1994)
J60068-2-3 (H14)	Основни поступци испитивања животне средине – Део 2: Испитивања – Испитивање C: Влажно грејање, чврсто стање	JIS C 0022:1987	Одговара стандарду IEC 60068-2-3 (1969)

Табела 2 – *Табела 12 из Додатка Декрета министарства којим се утврђују технички захтеви за електричне уређаје и материјале*

Мексико

Савезни закон о метрологији и стандардизацији представља камен темељац мексичког система стандардизације и оцењивања усаглашености и пружа смернице за доношење мексичких обавезних стандарда (NOM), мексичких стандарда (NMX) и стандарда на које се врши позивање (NRF).

На савезном нивоу, у члану 55 помиње се да „не доводећи у питање одредбе релевантног закона, купљена роба или услуге, изнајмљене или уговорене агенције и ентитети савезне владе морају поступати у складу са мексичким обавезним стандардима и, тамо где је прикладно, са мексичким стандардима, а када они не постоје, са међународним стандардима“.

У неколико случајева NOM стандарди су идентични или као основу имају међународне стандарде, на пример:

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 45 9/15/2015 9:47:36 AM

NOM-001-SEDE-2012, *Електричне инсталације (употреба)*

Овај NOM стандард је еквивалентан са међународним стандардом IEC 60364, *Електричне инсталације у зградама – Део 1: Предмет и подручје примене, основни принципи*, имајући у виду основе безбедности.
Отприлике тридесет мексичких стандарда за електричне производе јесу усвојени IEC стандарди.

NOM-003-SCFI-2000, *Спецификације за безбедност електричних производа*

Овај стандард је еквивалентан са међународним стандардима IEC 60335-1 и IEC 60745-1 преко мексичких стандарда NMX-J-521/1-ANCE, NMXJ-524/1-ANCE, NMX-J-508-ANCE и NMX-J-515-ANCE, који су донети на основу спецификација и метода испитивања садржаних у овим међународним стандардима.

Остали примери националног усвајања међународних стандарда укључују и:

NMX-J-618/3-ANCE-2011

NMX-J-618/3-ANCE-2011, *Квалификација безбедности фотонапонског (PV) модула – Део 3: Захтеви за танкослојне земаљске фотонапонске (PV) модуле – Пројектне квалификације* . Идентичан (IDT) са међународним стандардом IEC 61464, издање 2.0 (2008-05).

NMX-J-618/4-ANCE-2011

NMX-J-618/4-ANCE-2011, *Квалификација безбедности фотонапонског (PV) модула – Део 4: Захтеви за земаљске фотонапонске (PV) модуле од кристала силицијума – Пројектне квалификације*. Идентичан (IDT) са међународним стандардом IEC 61215, издање 2.0 (2005-04).

Јужна Африка

Добровољне националне стандарде у Јужној Африци доноси Јужноафрички биро за стандарде (SABS), службено национално тело за стандарде (NSB), овлашћено у складу са Законом о стандардима (закон 8 из 2008). Законодавци у Јужној Африци имају право да укључе било који национални стандард у регулативу под било којим условима (IEC и ISO међународни стандарди зато морају бити преузети на националном нивоу пре него што се изврши позивање на њих). Законодавац обично консултује SABS у вези са импликацијама и ангажоваће се само уколико је потребно да се обезбеди усклађеност са стандардима на месту коришћења производа/услуге[10)].

Национални стандарди, пошто су већ доступни, често су најпогоднији избор за законодавца да буду основа прописа; могу брзо да буду измењени како би остали у складу са технолошким развојем (путем процеса доношења националних стандарда); имају предност да већ представљају национални консензус стручњака у вези са одговарајућим нивоом погодности за употребу (у случају физичког производа). Најчешће, национални стандард обезбеђује техничке захтеве за производ, а административне одредбе се дају у оквиру прописа. Законодавац може да бира

10) Коришћење стандарда који су примењиви на производ на месту продаје у прописима се врши помоћу „обавезних спецификација" које су, како им и сам назив сугерише, обавезне. Тако добровољни национални стандард постаје закон сам по себи на основу Закона о стандардима.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 47 9/15/2015 9:47:39 AM

под којим условима жели да регулише коришћење производа, да пропише одговарајуће оцењивање усаглашености и, ако је потребно, да захтева усклађеност са одступањима од националних стандарда на које се врши позивање. Пропис затим обично објављује одговарајуће министарство према условима постојећег скупштинског закона.

Пропис

Закон о водним услугама 108 из 1997 – Прописи у одељцима 9(1) и 73(1)(j) – Пропис 8 „Употреба отпадних вода", потпропис 8 (3)

Извод из техничког прописа

8 (3) „Запажање које је разматрано у потпропису (2) мора да постоји на више званичних језика и мора да укључи PV5 знак за воду која није питка, као што је описано у SANS 1186, *Знакови безбедности – Део 1: Стандарди, знакови и општи захтеви.*"

Сједињене Америчке Државе

САД сматра да стандарди представљају основни чинилац националне економије и да су од виталног значаја за светску трговину. Амерички национални институт за стандарде (ANSI) одговоран је за координацију система стандардизације у приватном сектору САД-а. У оквиру ANSI-ја је и секретаријат за чланство САД-а у IEC-у и ISO-у.

Савезна политика која се односи на коришћење стандарда и оцењивање усаглашености садржана је у одређеним кључним одредбама Закона о националном технолошком трансферу и напретку (NTTAA) (Државни закон 104-113), који је донет почетком 1996. године. NTTAA садржи следеће захтеве:

- Све савезне агенције и министарства морају да користе техничке стандарде који су донети или усвојени добровољним консензусом тела за стандарде; ти технички стандарди служе као средство за достизање политичких циљева или активности које су утврдиле

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 48 9/15/2015 9:47:39 AM

агенције и министарства, осим када њихово коришћење не би било усклађено са примењивим законима или би било на неки други начин непрактично.

- Савезне агенције и министарства морају се консултовати са добровољним, приватним телима за стандарде и учествовати у њиховом раду на доношењу техничких стандарда када то представља јавни интерес и у складу је са мисијом агенција и министарстава, управом, приоритетима и буџетским средствима.

Канцеларија за управљање и буџет (OMB) издала је Циркулар А-119 о савезном учешћу у доношењу и коришћењу добровољних стандарда заснованих на консензусу и активностима оцењивања усаглашености и на тај начин савезним агенцијама дала смернице о томе како да спроводе ове захтеве у NTTAA.

Комплетни каталози IEC и ISO међународних стандарда представљају могућност за коришћење или позивање у регулативи савезних владиних агенција САД-а када је то прикладно. Одлука о томе који стандарди су најприкладнији за владу САД-а препушта се појединим агенцијама, иако у последње време постоји тенденција да се на добровољне, консензусом донете стандарде, како националне тако и међународне, све више позивају агенције и регулаторна тела у САД-у. Влада САД-а се такође приликом набавке ослања на стандарде приватног сектора који су засновани на консензусу.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 49 9/15/2015 9:47:40 AM

Пропис

46 CFR 111.105-11 наслов 46 – Поморство, поглавље I – Обалска стража, Министарство унутрашње безбедности – Део 111_Електрични системи – Општи захтеви, одељак 111.105_ Опасне локације; одељак 111.105-11, Системи са својственом безбедношћу; одељак 111.105-11 Системи са својственом безбедношћу.

Извод из техничких прописа

(а) Сваки систем за који се у овом делу захтева својствена безбедност мора да користи одобрене компоненте које су у складу са стандардима UL 913 или IEC 60079-11 (укључени путем позивања, видети 46 CFR 110.10-1).

Пропис

10 CFR 73.26, *Нуклеарна регулаторна комисија* – Део 73: *Физичка заштита биљака и материјала – Одељак 73.26, Превоз система, подсистема, компонената за физичку заштиту и процедуре*

Извод из техничког прописа

(I) Поморски превоз. (1) Превоз ће се вршити искључиво контејнерским бродовима. ANSI стандард MH5.1 (1971) и (ISO) 1496 (1978) директор Савезног регистра одобрио је за коришћење путем позивања. Копија сваког од ових стандарда на располагању је за контролисање у NRC библиотеци, 11545 Роквил Пајк, Роквил, Мериленд 20852-2738.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 50 9/15/2015 9:47:41 AM

8 Примери како IEC и ISO међународни стандарди подржавају јавну политику у различитим секторима

У неким секторима постоји довољно мотивационих чинилаца да се влада, њени регулатори и, у неким случајевима, произвођачи и друге заинтересоване стране, ангажују на међународном нивоу да подстичу регулаторну сарадњу. То, на пример, може бити услед самог обима трговине који постоји на међународном нивоу у датом сектору. Принципи око којих је постигнута сагласност и који су довели до међународних споразума инкорпорирани су у националне законе и прописе које су усвојиле споразумне стране. Многи од примера који су приказани на претходно поменутим интернет страницама говоре о примени IEC или ISO међународних стандарда у циљу подршке овом међународном регулаторном и другом политичком деловању. Примери су доступни за следеће секторе:

- Ваздушни транспорт (IEC)
- Електрични мотори (IEC)
- Менаџмент енергијом (ISO)
- Менаџмент животном средином – климатске промене (ISO)
- Производња хране (ISO)
- Лабораторијска медицина (ISO)
- Медицински уређаји (IEC/ISO)
- Трансформатори средње снаге (IEC)
- Безбедност производа (IEC)
- Радио-услуге (IEC/ISO)
- Железница (IEC/ISO)
- Путничка возила (IEC/ISO)
- Бродови и поморска технологија (IEC/ISO)
- Приправно стање напајања (IEC)
- Телевизија (IEC)
- Транспорт опасне робе (ISO)

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 51 9/15/2015 9:47:41 AM

Као додатак примерима који су приказани у овој брошури, даљи примери, организовани по секторима, доступни су на:

- **www.iec.ch/perspectives/government/sectors/**
- **www.iso.org/policy**

9 Закључак

Креатори политике могу користити IEC и ISO међународне стандарде на различите начине и уз бројне користи. На пример, IEC и ISO међународни стандарди подржавају трговину и могу се користити као основа за техничке прописе без изазивања непотребних препрека у трговини, признати су широм света, при чему доносе исте користи без обзира на то да ли се примењују у развијеним земљама или земљама у развоју. Постоји целокупан портфолио различитих типова IEC и ISO међународних стандарда у понуди који покривају све главне теме – од спецификације производа до процедура менаџмента.

Креатори политике могу да бирају неки од многобројних начина позивања на IEC и ISO међународне стандарде и да сами одлуче који је одговарајући ниво коришћења и оцењивања усаглашености који треба применити. На тај начин они обезбеђују потпуну контролу над својим захтевима.

Учешће креатора политике у процесу стандардизације може имати много различитих видова, од основне размене информација као средства за истицање њихових приоритета, па до тога да постану чланови делегације на IEC или ISO седници. Тамо где се такво учешће дешава, подстиче се координација и комуникација између креирања политике и постојећег нивоа техничког развоја. Објављивањем овог документа, IEC и ISO нуде помоћ креаторима политике који желе да користе међународне стандарде као подршку у свом раду или су заинтересовани да сазнају више.

Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy - SRB cir 04 edit3 Fin.indd 52 9/15/2015 9:47:41 AM

Наслов оригинала:
“Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy”

Издавач: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Штампа: Ђурђевдан, Аранђеловац

Тираж: 500

ISBN је 978-86-80390-00-0

Превод и штампу ове публикације помогла је Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, Програм за развој приватног сектора у Србији (ACCESS), по налогу Немачког савезног министарства за привредну сарадњу и развој (BMZ), у сарадњи са Институтом за стандардизацију Србије.

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

006.3
351.821

КОРИШЋЕЊЕ ISO и IEC стандарда и позивање на њих као подршка јавној политици. - Београд : Deutsche Gessellschaft fur Internationale Zusammenarbeit GIZ, 2015 (Аранђеловац : Ђурђевдан). - 52 стр. : илустр. ; 21 cm

Кор. насл. - Превод дела: Using and referencing IEC and ISO standards to support public policy. - Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-80390-00-0

а) Међународни стандарди - Јавна политика
COBISS.SR-ID 217505036

Институт за стандардизацију Србије

Стевана Бракуса 2

Поштански фах 2105

11030 Београд

Република Србија

iss.rs

International Organization for Standardization

ISO Central Secretariat

Ch. de Blandonnet 8

CP 401

CH – 1214 Vernier, Geneva

Switzerland

iso.org

International Electrotechnical Commission

IEC Central Office

3, rue de Varembé

P.O. Box 131

CH – 1211 Genève 20

Switzerland

iec.ch

© ISO/IEC, 2015
Сва права задржана

ISBN 978-86-80390-00-0
ISBN 978-2-67-10633-5

ИСС **Институт за стандардизацију Србије**

Стевана Бракуса 2
Поштански фах 2105
11030 Београд
Република Србија

немачка сарадња
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH